

юк – отрицание – нет; *якшў* – хороший, хорошо.

По оценкам известных российских ученых (В. В. Иванова, И. А. Попова, Н. И. Толстого), работы З. П. Здобновой представляют «неповторимые по уникальности и исключительные по фундаментальности исследования, которые вносят весомый вклад в развитие теории и практики отечественной лингвистической географии, в развитие описательной и исторической диалектологии, в освещении многих проблем истории русского языка и по своей значимости для науки подобны памятникам письменности» (из архива кафедры общего и сравнительно-исторического языкознания БашГУ).

Библиографический список

1. Здобнова, З. П. Территориальное варьирование русского языка в Башкирии / З. П. Здобнова. – Уфа: РИО БашГУ, 1977. – 142 с. + 98 карт с комментариями.
2. Здобнова, З. П. Типология русских говоров Башкирии (атлас) / З. П. Здобнова. – Уфа: РИО БашГУ, 1981. – 60 с. + 24 таблицы и 30 карт с комментариями.
3. Здобнова, З. П. Судьба русских переселенческих говоров Башкирии / З. П. Здобнова. – Уфа: Гилем, 2001. – 155 с.
4. Здобнова, З. П. Атлас русских говоров Башкирии: В 2 ч. / З. П. Здобнова. – Уфа: Гилем, 2008.
5. Словарь русских говоров Башкирии: В 4 т. / под ред. и науч. рук. З. П. Здобновой. – Уфа: Гилем, 1997 – 2005.

БЕЛАРУСКА-РУСКІ ВІЗУАЛЬНЫ СЛОЎНІК НЕАФІЦЫЙНЫХ МІКРАТАПОНІМАЎ ГОРАДА МІНСКА

Д. С. Пяцюк, Г. А. Талочка, Д. М. Чаранкевіч (Мінск, Беларусь)

У артыкуле акрэсліваюцца паняцці мікратапоніма, або ўрбаноніма, гарадскіх неафіцыйных мікратапонімаў, абгрунтоўваюцца неабходнасць і важнасць вывучэння не толькі афіцыйнай, але і неафіцыйнай урбананіміі, стварэння беларуска-рускага візуальнага слоўніка неафіцыйных мікратапонімаў горада Мінска, апісваюцца структура слоўнікавага артыкула, прынцыпы ўкладання слоўніка, прыводзяцца ілюстрацыйныя прыклады слоўнікавых артыкулаў, падаюцца візуальныя выявы (фотаздымкі) унутрыгарадскіх аб'ектаў да слоўнікавых артыкулаў.

Ключавыя словы: мікратапонім; урбанонім; гарадскі неафіцыйны мікратапонім; беларуска-рускі візуальны слоўнік неафіцыйных мікратапонімаў г. Мінска; слоўнікавы артыкул.

У апошнія дзесяцігоддзе комплекснае вывучэнне мовы горада вядзецца ў многіх краінах свету. Даследаванні праводзяцца як у вялікіх гарадах, дзе насельніцтва ахоплівае межы ад некалькіх дзясяткаў тысяч да мільёнаў чалавек, так і ў невялікіх мястэчках, дзе жыве не больш за 20 000 чалавек, бо ўрбанонімы, якія жыхары ўжываюць у сваім маўленні, утрымліваюць багатую інфармацыю пра гісторыю горада, яго жыццё.

Як вядома, **мікратапонім**, або **ўрбанонім** – адзін з відаў тапонімаў; уласная назва дробнага (часцей) фізіка-геаграфічнага аб'екта, (радзей) аб'екта, створанага чалавекам, якая мае даволі вузкую сферу выкарыстання.

На сучасным этапе павялічваецца цікавасць да даследавання неафіцыйных мікратапанімічных найменняў. Тэма з'яўляецца актуальнай з прычыны сталага развіцця і павелічэння ўнутрыградскіх неафіцыйных назваў, якія зацэлююцца пільнай увагі вучоных, бо адлюстроўваюць спецыфіку маўленчай карціны горада, выконваюць пэўную ролю ў трансляцыі фрагментаў нацыянальнай культуры народа.

Гарадскія неафіцыйныя мікратапанімы – гэта народныя назвы вуліц, плошчаў, завулкаў, будынкаў, помнікаў, вадасховішчаў, дэталей ландшафту і іншых унутрыградскіх аб'ектаў. Неафіцыйныя мікратапанімы вядомыя толькі пэўнаму колу людзей, тым, хто пражывае ў адпаведным населеным пункце. Асноўным стваральнікам і карыстальнікам неафіцыйных назваў з'яўляецца моладзь.

Ужо традыцыйнымі можна назваць даследаванні, звязаныя з вывучэннем вуснай гарадской гаворкі, выяўленнем сацыяльных, тэрытарыяльных, карпаратыўных асаблівасцяў гаворкі гараджан, структуры гарадскіх камунікацый і г. д. У кантэксце нацыянальнай культуры вывучаюцца гарадскія прастамоўі, моладзевыя жаргоны. Вывучэнню неафіцыйных найменняў прысвечаны працы, напрыклад, Б. Я. Шарыфуліна «Язык современного сибирского города» [8], Л. А. Кісялёвай «Вариативные наименования остановок городского общественного транспорта (на материале Красноярска)» [3], Л. З. Падбярэзкіна «Лингвистическое градоведение о перспективах исследования языкового облика Красноярска» [5], А. М. Квашніной «Особенности микропонимии уральского города» [2], Д. В. Буцеева, В. Ю. Сяргеева, А. Г. Сібічэнкава «Словарь неофициальных топонимов г. Смоленска» [7] і іншых. Акрамя таго, ствараюцца слоўнікі жаргонных слоў і выразаў, якія выкарыстоўваюцца жыхарамі канкрэтнага горада, напрыклад, «Словарь московского арго» У.С. Елістратава [1] і «Словарь петербуржца» Н. А. Сіндалоўскага [6]. Таксама ў 2011 г. выйшаў тлумачальны слоўнік «Молодёжный лексикон г. Пскова Толковый словарь» Т. Г. Нікіцінай і А. І. Рагалёвай, куды ўключана больш за 2000 рэгіянальных слэнгавых слоў і выразаў, у тым ліку тапанімаў і мікратапанімаў [4].

У беларускай лексікаграфіі пакуль што не існуе ніводнага грунтоўнага апісання неафіцыйных мікратапанімаў, таму і ўзнікла патрэба ў апісанні гарадскіх неафіцыйных мікратапанімаў і стварэнні «Беларуска-рускага візуальнага слоўніка неафіцыйных мікратапанімаў г. Мінска». Візуальныя слоўнікі даволі часта выкарыстоўваюцца для вывучэння той ці іншай мовы свету, бо вядома, што чалавек хутчэй успрымае і запамінае інфармацыю, калі мае візуальную асацыяцыю.

Галоўная перавага прапанаванага візуальнага слоўніка над звычайным заключаецца ў тым, што на яго старонках падаецца не толькі інфармацыя пра семантыку мікратапаніма, варыянты яго выкарыстання ў маўленні, але і фотаздымкі таго ці іншага аб'екта, месца, дзе знаходзіцца ўнутрыградскі аб'ект. Дзякуючы гэтаму карыстальніку значна лягчэй зарыентавацца на мясцовасці, таму што ён ужо ведае, як выглядае неабходны будынак, вуліца, плошча і г. д. Акрамя таго, у «Беларуска-рускім візуальным слоўніку неафіцыйных мікратапанімаў г. Мінска» назва падаецца адразу на дзвюх мовах: беларускай і рускай,

таму што мэтай стварэння з’яўляецца не толькі яго выкарыстанне жыхарамі горада Мінска ці, увогуле, беларусамі, але і замежнымі гасцямі, вандроўнікамі. Структура слоўнікавага артыкула, на нашу думку, павінна ўключаць рээстравае слова з пазначэннем націску, граматычныя паметы, пераклад на рускую мову, сэнсавую характарыстыку, сінанімічныя адзінкі (варыянты), прынцып узнікнення і спосаб утварэння неафіцыйнага наймення, фотаздымак аб’екта. Структура слоўнікавага артыкула можа выглядаць наступным чынам:

Валадάρка, *-і, ж. рус. Володárка*. Астрог па вуліцы Валадарскага / Тюрма па улице Володарского. Назва ўтворана спосабам кампрэсіўнага словаўтварэння (суфіксальная ўнівербацыя).

Вароты горада, *-а, толькі мн. л. рус. Ворота гóрода*. Два будынкі па вуліцы Кірава / Два дома по улице Кирова (сін.: *Варо́ты, Чараві́кі, рус. Ворота, Башмаки*). Назва абумоўлена знешнім выглядам аб’екта (формай) і месцам яго размяшчэння (метафарызацыя).

Гарбаты, *-ага, м. рус. Горба́тый*. Мост, працягнуты да Выспы Слэз / Мост, протянутый к Острову Слэз. Назва абумоўлена знешнім выглядам аб’екта – формай (метафарызацыя).

Дóлар, *-а, м. рус. Дóллар*. Дом па вуліцы Кульман / Дом по улице Кульман. Назва абумоўлена знешнім выглядам аб’екта – формай (метафарызацыя).

Дóшкі, *-ак, толькі мн. л. рус. Дóски*. Адкрытая танцавальная пляцоўка ў парку Чалюскінцаў / Открытая танцевальная площадка в парке Челюскинцев. Назва абумоўлена наяўнасцю значнага або прыкметнага аб’екта на тэрыторыі, названай афіцыйным урбананімам (метафарызацыя).

Казá, -ы, ж. рус. **Козá**. Канцэртная зала «Мінск» / Концертный зал «Минск». Назва ўтворана спосабам кампрэсіўнага словаўтварэння (абрэвіяцыя): *канцэртная зала*.

У перспектыве ў Слоўніку можна падаць таксама некаторыя гістарычныя звесткі пра ўзнікненне таго ці іншага аб'екта і яго неафіцыйную назву, інфармацыю пра месцазнаходжанне аб'екта наймення, транслітарацыю неафіцыйных мікратапонімаў лацінскімі літарамі для замежных гасцей г. Мінска.

Бібліяграфічны спіс

1. Елистратов, В. С. Словарь московского арго / В. С. Елистратов. – Москва : Русские словари, 1994. – 702 с.
2. Квашнина, Е. Н. Особенности микротопонимии уральского города / Е. Н. Квашнина // Общество. Среда. Развитие (Тема Human). – 2009. – Вып. № 3. – С. 145–148.
3. Киселева, Л. А. Вариативные наименования остановок городского общественного транспорта (на материале Красноярска) / Л. А. Киселева // Лингвистический ежегодник Сибири. – Красноярск, 2003. – С. 150–155.
4. Никитина, Т. Г. Молодежный лексикон г. Пскова. Толковый словарь / Т. Г. Никитина, Е. И. Роголева. – Псков : Логос Плюс, 2011. – 204 с.
5. Подберёзкина, Л. З. Лингвистическое градоведение о перспективах исследования языкового облика Красноярска / Л. З. Подберёзкина // Теоретические и прикладные аспекты речевого общения : науч.-метод. бюллетень / Краснояр. гос. ун-т / по ред. А. П. Сковородникова, – Красноярск; Ачинск : Красноярский ун-т, 1998. – Вып. 6. – С. 22–30.
6. Синдаловский, Н. А. Словарь петербуржца / Н. А. Синдаловский. – СПб : Норинт, 2002. – 320 с.
7. Словарь неофициальных топонимов г. Смоленска / авт.-сост. Д. В. Бутеев, В. Ю. Сергеев, А. Г. Сибиченков; ред. В.В. Никифорова; ассоциация «Без-серебряный векъ». – Смоленск : Маджента, 2014. – 336 с.
8. Шарифуллин, Б. Я. Язык современного сибирского города / Б. Я. Шарифуллин // Теоретические и прикладные аспекты речевого общения : Научно-метод. бюл. / Краснояр. гос. ун-т / под ред. А. П. Сковородникова. – Красноярск ; Ачинск : Красноярский университет, 1998. – Вып. 5. – С. 8–27.

КАНАТАТЫЎНЫЯ ДЗЕЯСЛОВЫ Ў ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЕ (НА МАТЭРЫЯЛЕ «ТЛУМАЧАЛЬНАГА СЛОЎНІКА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ»)

В. Ю. Раманава (Мінск, Беларусь)

У сучасным беларускім мовазнаўстве актыўна даследуюцца пытанні канататыўнай семантыкі слова. Вядома некалькі дзясяткаў прац, у якіх лексемы-канататывы, што належаць да той ці іншай часціны мовы, аналізуюцца на розных моўных узроўнях. У прыватнасці, падрабязна былі разгледжаны дзея-